

# Rapport

---

efter kvalitetsgranskning av Läsundervisningen  
inom ämnet svenska för årskurs 7–9 vid  
Hagalidskolan i Staffanstorps kommun

## Innehåll

---

Inledning

Resultat

Allmänna undervisningskvaliteter

Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Bakgrundsuppgifter om Hagalidskolan

Syfte och frågeställningar

Metod och material

## Inledning

---

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurs 7–9 våren och hösten 2011 samt våren 2012. Granskningen av Hagalidskolan i Staffanstorps kommun ingår i detta projekt.

Skolinspektionen har besökt skolor under våren och hösten 2011 samt våren 2012. Under denna period sker omfattande förändringar av regelverket på skolområdet. Utgångspunkten för Skolinspektionens granskning kommer att vara densamma oavsett om besöken sker före eller efter den 1 juli 2011, men bedömningarna kommer att göras utifrån olika regelverk. Redovisningen består av två delar, en som belyser allmänna undervisningskvaliteter och en som belyser ämnesspecifika undervisningskvaliteter. Frågeställningar och metod redovisas i slutet av denna rapport under rubrikerna Syfte och frågeställningar samt Metod och material.

Skolinspektionen kommer vid sina bedömningar att utgå från skollagen (2010:800) och därtill hörande författningar, bland annat skolförordningen (2011:185) och förordningen om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37).

Förordningen om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 1994:1) samt förordningen om kursplaner för grundskolan (SKOLFS 2000:135) ska under läsåret 2011/12 fortsätta att gälla för elever i årskurs 9 i grundskolan. Därmed utgår kvalitetsgranskningen från dessa författningar när det gäller årskurs 9.

Hagalidskolan besöktes den 12–13 och 18 januari och 2012. Ansvariga inspektörer har Nils Pihlsgård och Verica Stojanovic varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina

iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurs 7–9 genomförs i sammanlagt 30 kommunala skolor och 10 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurserna 7–9 är genomförda redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. De skolor som ingått i granskningen bildar en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

På Hagalidskolan observerades 8 lektioner. Varje observerad lektion bedömdes utifrån flera olika aspekter av kvaliteten på läsundervisningen. För varje aspekt finns en eller flera bakomliggande indikatorer vilka konkretiseras i ett observationsschema i form av goda exempel. Bedömningen av varje aspekt är ett medelvärde av bedömningen av aspektens indikatorer, dvs. av de som varit möjliga att observera under den aktuella lektionen.

Om ingen indikator för en aspekt kunde observeras bedömdes inte heller den aktuella aspekten.

## **Resultat**

---

Hagalidskolan har de senaste fem åren nått mellan 94 procent och 98 procent måluppfyllelse i ämnet svenska då så stor andel av eleverna minst nått betyget G. Det genomsnittliga meritvärdet har under samma period legat mellan 195 och 210 poäng vilket är något under genomsnittet i riket samtidigt som en stor andel elever är behöriga för studier på ett nationellt program. Skillnaden mellan pojkar och flickor är inte markant när det gäller fördelningen av betygen men flickorna hade en något större andel av de högre betygen än pojkarna 2011. Betygsfördelningen överensstämde till stor del med resultaten på de nationella ämnesproven i årskurs 9 samma år. Resultatet på det nationella ämnesprovet i förhållande till slutbetyget i ämnet svenska överensstämmer med genomsnittet för riket.

Skolan har inte i sin kvalitetsredovisning gjort någon analys av skolans kunskapsresultat.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att Hagalidskolan bör utvärdera och analysera skolans kunskapsresultat och med detta som utgångspunkt ta fram åtgärder för att förbättra måluppfyllelsen och för att pojkar ska nå lika goda resultat som flickor.

## Allmänna undervisningskvaliteter

---

### Aspekter vid granskningen

- Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö
- Struktur och organisation
- Individanpassning, variation och utmaning
- Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward<sup>1</sup>

### *Trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö*

#### Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren skapar en positiv atmosfär
- läraren bemöter eleverna med respekt och främjar respekten mellan eleverna
- läraren har positiva förväntningar på eleverna och elevernas självtillit
- läraren skapar motivation inför olika aktiviteter
- läraren involverar alla elever

### Skolinspektionens bedömning

Lektionsobservationerna visar att det generellt råder en positiv atmosfär där lärarna tilltalar eleverna på ett positivt sätt, visar värme och empati samt lyssnar på vad eleverna har att säga. Eleverna upplevs trygga på lektionerna. Även i de fall tillrättavisningar ges sker det på ett lugnt sätt. Inspektörerna upplever att eleverna vågar prata på lektionerna och att deras tankar och idéer tillåts. Lärarna visade under huvuddelen av de observerade lektionerna positiva förväntningar på elevernas förmåga. Några lektioner var dock av den karaktären att sådana bedömningar inte kunde göras, till exempel provgenomgång. Under de observerade lektionerna var eleverna i hög grad involverade i arbetet genom olika övningar i grupp, enskilt och i helklass. Det finns dock en variation mellan olika lärare huruvida de uppmuntrar eleverna att ta en mer aktiv del i arbetet på lektionerna.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att aspekten *Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö* är ett i huvudsak starkt område på skolan. Atmosfären i klass-

---

<sup>1</sup> framåtsyftande vägledning i syfte att förbättra elevernas möjlighet att nå målen

rummen är tillåtande och stödjande, eleverna är aktiva och lärarna uppvisar höga förväntningar på eleverna.

### *Struktur och organisation*

#### **Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten**

- läraren genomför en genomtänkt lektionsstart
- läraren genomför en välstrukturerad lektion
- läraren ger tydliga förklaringar och instruktioner
- läraren kontrollerar att eleverna förstått förklaringar och instruktioner
- läraren gör ett tydligt och sammanfattande lektionsslut

#### **Skolinspektionens bedömning**

De observerade lektionerna var i samtliga fall välstrukturerade. Lektionerna inleddes med att en planering för lektionen presenterades på tavlan eller via projektor, varefter arbetet påbörjades. I något fall fortsatte eleverna på en övning som inleddes föregående lektion då även planeringen gått igenom. Lärarna gav tydliga förklaringar och instruktioner och det rådde ingen tvekan hos eleverna om vad de skulle göra. Under lektionen gick lärarna runt och hjälpte eleverna. Få lärare informerade dock om eller angav syftet med lektionen eller lärandemålen för lektionen. Samtliga lektioner inspekterarna observerade på skolan ingick i större arbetsområden där mål och syfte presenterats i början av arbetsområdet men lärarna återkopplar sällan till målen under arbets gång. I Skolinspektionens enkät svarade de flesta eleverna att de pratat om vilka mål undervisningen har ett par gånger per år. Ett fåtal elever svarade att så skedde varje vecka. Huruvida lektionerna avslutas på ett organiserat sätt varierar mellan lärarna från att läraren samlade eleverna för en sammanfattande avslutning till att eleverna plötsligt lämnade klassrummet.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att aspekten *Struktur och organisation* uppvisar fler starka än svaga sidor. Lektionerna följer en genomtänkt struktur med inledning och i många fall en genomtänkt avslutning. Lärarna behöver dock i högre utsträckning koppla lektionen till kursplanernas mål, centrala innehåll och kunskapskrav.

### *Individanpassning, variation och utmaning*

#### **Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten**

- läraren anpassar undervisningen till elevgruppen
- läraren skapar gynnsamma förutsättningar för elevernas kognitiva utveckling genom samtalsstrukturen i klassrummet
- läraren ser till att elever med behov av särskilt stöd under lektionen får sådant

#### **Skolinspektionens bedömning**

Skolinspektionen bedömer att lärarna i hög grad anpassar undervisningen till elevgruppen och i många fall till den enskilde eleven. Huvuddelen av de lektioner som observerades bestod av aktiviteter där eleverna gavs möjlighet, även vid arbete i par eller grupp, att arbeta utefter sina egna förutsättningar och i vissa fall intressen, till exempel att skapa texter utifrån ett givet ämne. Däremot förekom det inte att elever med särskilda behov fick andra uppgifter eller instruktioner. Dock fanns specialpedagog med på någon lektion för att ge stöd åt en eller ett par elever. Skolans resultat med relativt lågt meritvärde men hög behörighet för gymnasiestudier pekar på att det kan finnas elever som saknar utmaningar för att nå längre i sin utveckling.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att aspekten *individanpassning, variation och utmaning* uppvisar fler starka än svaga sidor. Undervisningen anpassas till elevgruppen och eleverna ges goda förutsättningar att utvecklas. Stöd ges till elever som har behov av det men det kan finnas elever som behöver utmaningar för att nå längre i sin utveckling.

### *Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward*

#### **Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten**

- läraren involverar alla elever
- läraren ger möjligheter till inflytande och eget ansvar
- läraren skapar förutsättningar för elevernas aktivitet och engagemang
- läraren använder sig av formativ bedömning under lektionen
- läraren ger eleverna tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärande

#### **Skolinspektionens bedömning**

De lektioner Skolinspektionen observerade på skolan var huvudsakligen lärarledda där lärarna såg till att involvera alla elever och skapa förutsättningar för elevernas aktivitet

och engagemang. Elevernas möjlighet till inflytande över undervisningen och eget ansvar varierade dock. I Skolinspektionens enkät har de flesta eleverna svarat att lärarna en eller ett par gånger per månad lyssnar på elevernas förslag på hur arbetet kan genomföras men endast en eller ett par gånger per år ändrar undervisningen efter elevernas önskemål. Av intervjuer med eleverna framgår dock att utvärderingar görs regelbundet och i olika former och i de flesta ämnen, med en viss variation mellan lärarna. Skolinspektionens bedömning är att eleverna ges goda möjligheter att, i form av samtal inför ett arbetsområde och utvärderingar, påverka undervisningens utformning. Däremot verkar eleverna inte vara medvetna om när och på vilket sätt de påverkat undervisningen vilket lärarna bör förtydliga för eleverna.

Inspektörerna kunde under lektionerna se exempel på bedömningar och samtal mellan lärare och elever av formativ karaktär men inte att eleverna fick reflektera över sitt lärande i ett större perspektiv. Av intervjuerna framgår att det finns en variation mellan lärarna hur återkopplingen till eleverna går till. Eleverna säger också att det förekommer att de får reda på att de nått eller inte nått målen för ett arbetsområde men inte vad som var bra eller dåligt eller hur de kan lyckas bättre i framtiden.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att aspekten *Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward* är ett i huvudsak starkt område på skolan. Lärarna tillser att eleverna ges möjligheter till aktivitet och engagemang. Eleverna ges möjlighet till inflytande, antingen inför ett arbetsområde eller i form av utvärderingar och de får feedback efter genomfört arbete. Dock kan lärarna vara tydligare med vad eleverna haft inflytande över och ytterligare förbättra återkopplingen till eleverna så att det klart framgår vad de kan göra bättre.

## Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

---

### *Skolans övergripande arbete med läsundervisning*

#### Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Rektorn ser till att det förekommer pedagogisk samverkan i syfte att stödja elevernas långsiktiga läsutveckling
- Rektorn tar ansvar för att skolans fysiska miljö stödjer läsprocessen
- Eleverna har tillgång till skolbibliotek som används aktivt i läsundervisningen
- Rektorn utvärderar och omprövar regelbundet de särskilda stödinsatser som ges
- Rektor ger lärarna möjlighet till kompetensutveckling med inriktning mot läsprocessen
- Rektorn tar ansvar för att eleverna får det garanterade antalet undervisningstimmar i svenska som timplanen anger
- Rektorn tar ansvar för att lärarna har förutsättningar i form av läromedel, datorer, resurser osv
- Eleverna känner till kursplanens mål, vet vad de ska kunna och vad de kan
- Läroplan och kursplan används som utgångspunkt i undervisningen
- Skolan arbetar med ämnesövergripande studier
- Lärarna utgår vid bedömning och betygssättningen i ämnet svenska från de nationella målen i kursplanen och från betygskriterierna

#### Skolinspektionens bedömning

Skolans personal är organiserad i arbetslag, ett för var årskurs. Skolinspektionen kan konstatera att skolan i liten utsträckning arbetar över ämnesgränserna. Lärarna säger att de den senaste tiden har koncentrerat sig på den nya läroplanen och kursplanerna. Av denna läroplan framgår att läraren ska organisera arbetet så att eleverna får möjlighet att arbeta ämnesövergripande och att det är rektorns ansvar att undervisningen samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet och att undervisningen i olika ämnen integreras ämnesövergripande. Under elevintervjuerna framgår att ämnesövergripande arbete förekommer men främst när de har samma lärare i olika ämnen.

Skolan har ett bibliotek som upprepade gånger fått utmärkelsen Sveriges bästa skolbibliotek. Lärare och elever säger också att biblioteket spelar en central roll i undervisningen och särskilt i ämnet svenska. Skolan har satsat på personliga datorer till

eleverna, en satsning som är under genomförande. I samband med detta kommer även personalen att kompetensutvecklas.

Skolinspektionens bedömning, utifrån dokumentstudier och observationer, är att undervisningen tar sin utgångspunkt i kurs- och läroplan och bedömning och betygssättning sker utifrån betygskriterier och kunskapskrav. Eleverna säger också att lärarna har gått igenom kursplanerna med eleverna.

Skolans specialpedagog arbetar såväl i klasserna som med enskilda elever. Detta ger möjlighet att i samarbete med ordinarie lärare lyfta den pedagogiska verksamheten för samtliga elever i klassen och även för elever som behöver stimulans för att nå längre i sin utveckling. Som tidigare nämnts pekar det relativt låga genomsnittliga meritvärdet på att detta dock är en funktion som behöver utvecklas.

Av till Skolinspektionen insänt material framgår att åtgärdsprogrammen för elever som riskerar att inte nå målen är allt för allmänt hållna. Skolan måste tydligare koppla mål och åtgärder till kursplanerna så att inte stödet blir för generellt utan mer riktat mot elevens faktiska stödbehov.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Skolans övergripande arbete med läsundervisning* uppvisar fler starka än svaga sidor. Förutsättningarna är goda tack vara kompetent personal och att skolans bibliotek har en central roll i undervisningen. Skolan genomför också en satsning på personliga datorer till eleverna. Planering och bedömning tar sin utgångspunkt i kursplanerna och skolans organisation i arbetslag möjliggör arbetsövergripande arbete, något som dock kan utvecklas i syfte att eleverna ska få en helhet i sina studier. Särskilt stöd ges i olika former men åtgärdsprogrammen måste i större utsträckning kopplas till kursplanerna.

*Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?*

**Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen**

Finns exempel på

- skönlitteratur
- sakprosatexter
- texter som kombinerar ord, bild och ljud och deras dramaturgiska
- komponenter
- kombinationer av olika texttyper
- texter från läromedel, andra skolämnen

- texter från digitala media
- texter producerade av lärare
- texter valda utifrån elevernas intressen erfarenheter och behov
- texter med autentiskt syfte som ligger bortanför elevens färdighet

### Skolinspektionens bedömning

Av lärar- och elevintervjuerna framgår att eleverna främst läser skönlitterära texter; noveller, romaner etc. Skolinspektionens enkät visar att det även är vanligt med texter från olika medier medan det är mindre vanligt med texter från andra skolämnen till exempel natur- eller samhällsorienterande ämnen. Intervjuer med såväl lärare som elever visar att drama förekommer regelbundet men inte alltid i ämnet svenska. I Skolinspektionens enkät har några elever svarat att det aldrig förekommer att undervisningen omfattar texter eleven eller klassen valt men de flesta har svarat att det sker någon gång per termin eller månad. Under de observerade lektionerna figurerade såväl texter som valts utifrån elevernas intressen, erfarenheter och behov som texter med andra syften, till exempel övningar i grammatik och läsförståelse.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?* huvudsakligen är ett starkt område på skolan. Undervisningen omfattar olika texttyper, även alternativa texttyper som bild och drama samt digitalt förmedlade texter. Inte sällan förekommer texter som valts utifrån elevernas intressen, erfarenheter och behov. Dock kan texter från andra skolämnen användas i större utsträckning till exempel i samband med ämnesövergripande arbetsområden.

*Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?*

### Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- lärarna anpassar undervisningen efter textens syfte och karaktär
- läraren ger eleverna förutsättningar att utveckla olika lässtrategier
- läraren utgår från elevernas intressen och erfarenheter
- läraren utgår från elevernas behov vid bearbetning av text

### Skolinspektionens bedömning

Huvuddelen av de lektioner Skolinspektionen observerade på skolan leddes aktivt av läraren men inspektörerna kunde ändå se en variation i arbetsformer. Arbetet skedde såväl i grupp som i par och enskilt. Flertalet lektioner bestod av arbetsområden där

eleverna skulle producera texter, till exempel tidningsartiklar och reklam. Arbetsområdena tog några fall sin utgångspunkt i elevernas intressen och erfarenheter. Eleverna uppger också under intervjuerna att det arbetat med lässtrategier, ibland i samband med lektioner i studieteknik.

Den huvudsakliga lektionsaktiviteten var att eleverna skulle producera texter och lärarna hade inte bearbetat texter för att anpassa dem till elevernas behov och intressen däremot hade de valt texter utifrån olika syften. De arbetsområden som observerats kunde eleverna till stor del utföra på sin egen nivå och i vissa fall utefter egna intressen.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper* uppvisar fler starka än svaga sidor. Undervisningen är varierad och omfattar kunskap om lässtrategier. Det förekommer att lärarna kopplar texter som används i undervisningen till elevernas intressen och erfarenheter.

*Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?*

#### Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- Läraren använder sig av olika digitala medier i sin läsundervisning
- Läraren ger eleverna genom undervisningen kunskap om olika digitala mediers språk och funktion
- Läraren ger eleverna möjlighet att söka information via digitala medier samt ger dem verktyg för att kunna kritiskt granska internet och olika digitala medier

#### Skolinspektionens bedömning

Under några av de observerade lektionerna arbetade lärare och elever med digitalt förmedlade texter, bland annat i form av reklam. De diskuterade då också om dessa texters språk och funktion. Satsningen på "en till en"-datorer är ännu inte fullt genomförd men det finns datorer och projektorer i klassrummen vilket skapar förutsättningar för att arbeta med digitalt förmedlade texter. Eleverna säger att undervisning om källkritik förekommer i ämnet svenska men framför allt i andra ämnen.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om*

*digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap* är ett i huvudsak starkt område på skolan. Undervisningen omfattar digitalt förmedlade texter och eleverna får kunskap om texternas språk och funktion. Eleverna får också lära sig ett källkritiskt förhållningssätt.

*Följer skola/läraren systematiskt upp elevers läsutveckling och tar uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen?*

**Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen**

- Läraren/skolan följer upp elevernas förmåga att läsa förstå och tolka och bearbeta olika texttyper
- Läraren/skolan tar tillvara resultatet av uppföljningen för att förbättra läsundervisningen

**Skolinspektionens bedömning**

Hagalidskolan följer upp elevernas kunskaper i form av nationella prov och diagnoser, till exempel lästester, i olika årskurser samt lärarnas individuella bedömning av läsförståelsen. Skolan har dock inte analyserat resultaten i syfte att ta fram åtgärder för att förbättra läsundervisningen.

Skolinspektionen bedömer att skolan har kännedom om och följer upp framför allt elever som riskerar att inte nå målen. Lärarna har också kännedom om vilka mål i respektive ämne det handlar om. Det finns dock ingen samlad statistik för detta på skolan vilket gör det svårt att ta fram konkreta åtgärder för ökad måluppfyllelse.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Följer skola/läraren systematiskt upp elevers läsutveckling och tar uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen* uppvisar fler svaga än starka sidor. Rektor och i synnerhet lärarna följer elevernas utveckling i läsning. Skolan måste dock analysera skolans resultat och komma fram till åtgärder för förbättring.

### **Bakgrundsuppgifter om Hagalidskolan**

---

Hagalidskolan omfattar årskurserna 6–9 och har cirka 430 elever. Skolan ligger centralt i huvudorten Staffanstorp och tar emot elever från kommunens alla skolor med förskoleklass och årskurserna 1–5. Lärarna är organiserade i fyra arbetslag, ett för var årskurs. Skolan är organiserad med en rektor och biträdande rektor.

## Syfte och frågeställningar

---

Det övergripande syftet med Skolinspektionens ämnesgranskningar är att belysa och bedöma om undervisningen överensstämmer med läroplanens och kursplanernas mål och riktlinjer och om undervisningen bedrivs på ett effektivt sätt, det vill säga bidrar till att elevernas kunskaper utvecklas så långt som möjligt inom ramen för givna mål.

I denna granskning riktas särskilt fokus mot kvaliteten i läsundervisningen i ämnet svenska och hur skolorna följer upp och utvecklar elevernas läsförmåga och läsförståelse under grundskolans avslutande årskurser. Enligt flera forskare finns det ett klart samband mellan betyg som elever i de senare åren i grundskolan får och elevernas läsförmåga vilket gör detta angeläget. I granskningen är mer preciserat följande frågeställningar centrala:

*Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?*

*Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?*

*Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?*

*Följer skolan systematiskt upp elevers läsutveckling och tas uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen?*

Utöver ovanstående frågeställningar granskas även allmänna undervisningskvaliteter. Granskningen genomförs genom att följande aspekter på undervisningens kvalitet belyses:

*Struktur och organisation*

*Individanpassning, variation och utmaning*

*Trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö*

*Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward*

## Metod och material

---

Valet av metoder utgår från det övergripande syftet med ämnesgranskningar och den aktuella granskningens frågeställningar samt aspekter på allmänna undervisningskvaliteter. De observationsscheman, elevenkäter och intervjuguider som behandlas utarbetas med utgångspunkt från forskning om läsundervisning, den gällande läroplanen och kursplanen för svenska. Nedan beskrivs de metoder som kompletterar och förstärker varandra för att besvara projektets frågeställningar.

*Dokumentstudierna* ger en inblick i skolans organisation och arbete med läsundervisning i ämnet svenska. Resultat från elevernas nationella ämnesprov i läsförståelse och betygsresultat i ämnet svenska, lärarnas utbildning och kompetensutveckling, hur skolan arbetar utifrån styrdokumentet när det gäller läsundervisning, vilka textmaterial skolan använder sig av samt hur man systematiskt arbetar med att följa upp, utvärdera och utveckla läsundervisningen undersöks genom dokumentstudier. Dokumentstudierna förbereder även inspektörerna för skolbesöket och ger underlag för att ställa frågor.

*Genom strukturerade lektionsobservationer* granskas undervisningens kvalitet när det gäller arbetet med läsundervisning samt allmänna undervisningskvaliteter. Klassrumsobservationer är en viktig metod för att kunna se samspelet mellan lärare, elev och lektionens innehåll. Observationerna ger underlag för att besvara projektets frågeställningar men också hur läroplanens och kursplanens mål och riktlinjer avspeglas i undervisningen. Det finns en risk att inspektörerna under klassrumsobservationerna inte kommer att se någon läsundervisning. För att undvika detta informeras skolorna om syftet med granskningen och de centrala frågeställningarna. Skolan och lärarna får då möjlighet att förbereda sig för granskningen så att inspektörerna får en möjlighet att se hur skolan arbetar med läsundervisning. En möjlighet är att inspektörerna får se en undervisning som i normalfallet inte bedrivs. Skulle undervisningen visa sig ha en hög kvalitet har en del av syftet med granskningen uppnåtts. Bedrivs det däremot inte någon läsundervisning är det viktigt att de allmändidaktiska inslagen i undervisningen observeras och bedöms genom att allmänna undervisningskvaliteter granskas.

Läraren ska i förväg ge observatörerna en lektionsplanering samt uppgifter om elevsammansättningen i klassen. Under lektionsobservationerna värderas ett antal kriterier som kan anses vara positiva exempel av en aspekt av läsundervisning. Detta görs i ett observationsschema som innehåller många olika aspekter av läsundervisningen och av allmänna undervisningskvaliteter. Observationerna av hela lektioner utförs av två inspektörer som under lektionen för löpande anteckningar. I direkt anslutning till lektionen fyller inspektörerna enskilt i sina observationsscheman. Därefter diskuterar de

sina bedömningar och sammanställer detta i ett gemensamt observationsschema. I samband med klassrumsobservationerna intervjuas undervisande lärare kort före och efter lektionen utifrån en frågeguide. Observationerna är också ett underlag för elev- och lärarintervjuerna.

*Intervjuer* med elever, lärare och rektor ger tillsammans med övriga metoder en helhetsbild av läsundervisningen i skolan av de faktorer som kan ha betydelse för lärandet. Frågor om lässtrategier, läsmiljöer, anpassning av läsundervisningen, lärarnas kompetens och erfarenhet samt hur skolan systematiskt utvecklar läsundervisningen är viktiga för att komplettera det man sett i undervisningen och i dokumenten. Såväl elever som lärare och rektor kommer att, vid intervjuerna, få besvara frågor utifrån ett frågeformulär. Samtliga lärare som undervisar elever i årskurserna 7–9 i ämnet svenska på aktuell skola intervjuas. Om det finns speciella ämnesansvariga i ämnet så som specialpedagoger eller motsvarande ansvariga för stöd kommer även de att intervjuas. Elever till intervjuerna väljs ut från alla klasser i respektive årskurser. Både pojkar och flickor, samt elever med svensk respektive utländsk bakgrund, ska ingå. Medverkan är dock frivillig.

*Elevenkäter* ska ses som en metod att få kompletterande svar på de centrala frågeställningarna. Enkäterna kan ge exempel på vilka texter eleverna får ta del av, om eleverna får läsa texter utifrån erfarenhet, intresse och behov samt om eleverna har tillgång till texter genom olika medier. Dessutom kan det ge en bild av om svaren skiljer sig åt mellan pojkar och flickor. Elevenkäten genomförs bland en slumpvis uttagen klass/grupp elever födda 1996 i varje skola vilka deltagit i någon av de observerade lektionerna. Enkäter till lärare och rektor används inte. Istället får rektorn och lärarna ett antal frågor i förväg utifrån de centrala frågeställningarna för att kunna förbereda sig inför intervjun.